

ผลของโปรแกรมป้องกันนักสูบบุหรี่หน้าใหม่ ในนักเรียนอาชีวศึกษา

Effects of the new smoker prevention program among vocational students

พัชรินทร์ อัจฉนาภิตติ* ทศนีย์ รวิวรกุล** สุรินทร์ กลัมพากร** และณฤมล เอี่ยมณีกุล**

Patcharin Addjanagitti,* Tassanee Rawiworakul,** Surintorn Kalampakorn,** and Naruemon Auemaneekul**

*คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

**ภาควิชาการพยาบาลสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

* Faculty of Nursing, Eastern Asia University

**Department of Public Health Nursing, Faculty of Public Health, Mahidol University

บทคัดย่อ

การวิจัยกึ่งทดลองนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมป้องกันนักสูบบุหรี่หน้าใหม่ ในนักเรียนอาชีวศึกษา โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 58 คนเลือกแบบเจาะจง เป็นนักเรียนอาชีวศึกษา เพศชาย อายุ 15-18 ปี แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบกลุ่มละ 29 คน ระยะเวลาในการศึกษา 6 สัปดาห์ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามก่อนการทดลอง หลังการทดลองสัปดาห์ที่ 4 และระยะติดตามผลสัปดาห์ที่ 6 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ร้อยละ ความถี่ คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน Chi-square test, Fisher's Exact test, Independent t-test และ Repeated Measures ANOVA ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ และความตั้งใจที่จะไม่สูบบุหรี่ หลังการทดลองและระยะติดตามผล สูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) การเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบพบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยของทัศนคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงต่อการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ และความตั้งใจที่จะไม่สูบบุหรี่ สูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ ในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ส่วนคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่หลังการทดลอง และระยะติดตามผลพบไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: นักสูบบุหรี่หน้าใหม่, นักเรียนอาชีวศึกษา, ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน

วิทยานิพนธ์หลักสูตร พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต (การพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน) คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

Corresponding author E-mail: i.ammynate@gmail.com

วันที่รับบทความ: 28 ตุลาคม 2564 วันที่แก้ไขบทความ: 8 กุมภาพันธ์ 2565 วันที่ตอบรับบทความ: 10 มกราคม 2565

Abstract

The objective of this quasi-experimental research was to examine effects of a new smoker prevention program for vocational students by applying the theory of planned behavior. The sample of 58 students were purposively selected. They were male vocational students, aged 15-18 years which were assigned into the experimental group (n = 29) and the comparison group (n = 29). Data collection was performed at pre-test, at post-test (week 4) and at follow-up (week 6). Percentage, frequency, mean, standard deviation, Chi-square test, Fisher's Exact test, Independent t-test, and Repeated Measures ANOVA were employed for data analyses. Results revealed that the experimental group's attitudes toward smoking prevention behavior and intention not to smoke average scores at post-test and at follow up were greater than those at pre-test ($p < .001$). Comparing between groups at post-test and at follow-up revealed that the experimental group had greater average scores of attitudes toward smoking prevention behavior, subjective norm to smoking prevention behavior, perceived behavioral control on smoking prevention, and intention not to smoke than those of the comparison group ($p < .05$). However, the difference between groups of smoking prevention behavior average scores, at post-test and at follow up was not found.

Keywords: New Smoker, Vocational Student, Theory of Planned Behavior

ความสำคัญของปัญหา

พฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่ทั้งบุหรี่ปริมาณและบุหรี่ไฟฟ้าพบได้มากในวัยรุ่นและเป็นปัญหาที่สำคัญทางการสาธารณสุขของประเทศไทย จากการสำรวจพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่ พ.ศ. 2557-2560 ในกลุ่มอายุ 15-18 ปี คือ ร้อยละ 8.25, 7.92, ไม่พบข้อมูลปี 2559 แม้ว่าอัตราการสูบบุหรี่มีแนวโน้มลดลง แต่ลดลงเล็กน้อย เมื่อสำรวจพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า ในพ.ศ. 2560 พบร้อยละ 17.5 และพ.ศ. 2562 มีร้อยละ 18.11 ซึ่งอัตราการสูบบุหรี่ไฟฟ้าสูงมากขึ้น อายุเฉลี่ยที่เริ่มสูบบุหรี่ครั้งแรก คือ 17.8 ปี (มหาวิทยาลัยมหิดล ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อควบคุมยาสูบ, 2562) การสูบบุหรี่ที่อายุน้อยส่งผลทำให้เกิดนักสูบบุหรี่รุ่นใหม่ ที่อายุน้อย (ประภิต วาทีสาธกกิจ, 2562) โดยนักสูบบุหรี่รุ่นใหม่ หมายถึง เยาวชนผู้ที่เริ่มสูบบุหรี่หรือสูบบุหรี่ครั้งแรกโดยอาจสูบบุหรี่เพียงหนึ่งครั้งหรือสูบบุหรี่อย่างต่อเนื่อง

เนื่องก็ถือว่าเป็นนักสูบบุหรี่รุ่นใหม่ (จิรภัทร์ รัตนชมภู, และณรงค์ศักดิ์ หนูสอน, 2563)

ในช่วงอายุ 15-18 ปี เป็นช่วงวัยแห่งการศึกษาซึ่งระดับการศึกษาที่นิยมอย่างหนึ่งคือ อาชีวศึกษา โดยเป็นการเรียนที่เน้นการฝึกปฏิบัติเป็นหลัก นักเรียนมีเวลาว่างเพื่อฝึกปฏิบัติในสิ่งที่เรียนร่วมกับเพื่อน มีสังคม ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพ เช่น ชักจูงให้เกิดการสูบบุหรี่ จากการสำรวจพบว่านักเรียนอาชีวศึกษามีความชุกของพฤติกรรมเสี่ยงต่อการสูบบุหรี่ ร้อยละ 26 (กระทรวงสาธารณสุข กรมควบคุมโรคสำนักควบคุมการบริโภคยาสูบ, 2559)

สาเหตุส่วนใหญ่ที่ทำให้วัยรุ่นมีโอกาสเกิดเป็นนักสูบบุหรี่รุ่นใหม่ ได้แก่ ทักษะคิดที่ต่อการสูบบุหรี่ การถูกเพื่อนชักชวน สมาชิกในครอบครัวสูบบุหรี่ (เสาวลักษณ์

มะเหศวร, พรนภา หอมสินธุ์, และรุ่งรัตน์ ศรีสุริยเวศน์, 2561) อีกทั้งในปัจจุบันการเข้าถึงสื่อออนไลน์ง่าย ทำให้บริษัทบุหรี่ยุคใหม่สร้างการขยายทางสื่อออนไลน์ และสร้างผลิตภัณฑ์ยาสูบบุหรี่ยุคใหม่ คือ บุหรี่ไฟฟ้า เพื่อดึงดูดวัยรุ่นให้สูบบุหรี่ อีกทั้งพัฒนาการตามวัยของวัยรุ่นที่อยากสูบบุหรี่ คล้อยตามเพื่อน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนอธิบายว่าบุคคลจะแสดงพฤติกรรมเกิดจากการมีทัศนคติเชิงบวกต่อพฤติกรรม มีการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงที่มีอิทธิพลต่อตน โดยกลุ่มอ้างอิง เช่น สมาชิกในครอบครัว เพื่อน เป็นต้น การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมส่งผลให้เกิดความตั้งใจและปฏิบัติพฤติกรรม ซึ่งผู้วิจัยเป็นพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน จึงสนใจศึกษาเรื่องนี้เพื่อหาแนวทางป้องกันการสูบบุหรี่ที่มีควันและบุหรี่ไฟฟ้าในเยาวชน และป้องกันการเกิดนักสูบบุหรี่รุ่นใหม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

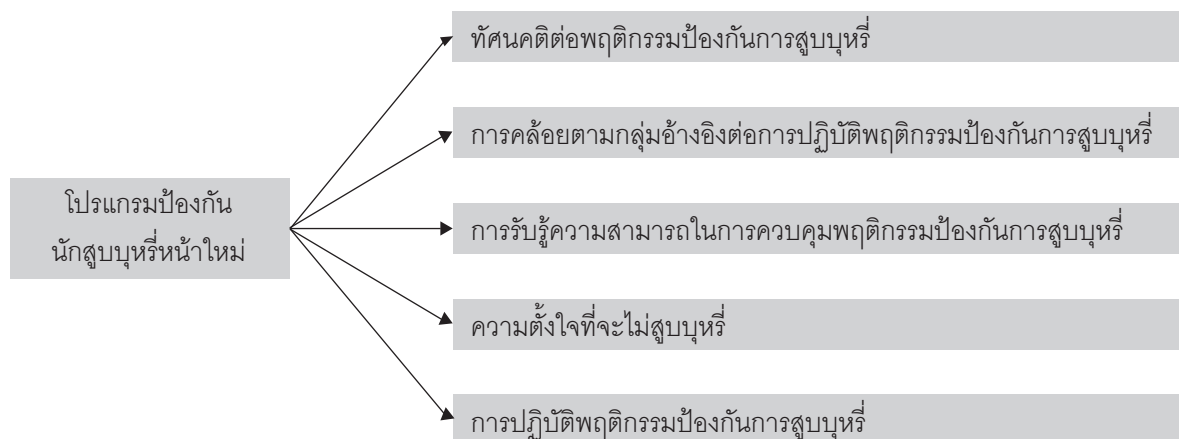
ศึกษาผลของโปรแกรมป้องกันนักสูบบุหรี่รุ่นใหม่ ในนักเรียนอาชีวศึกษา โดยเปรียบเทียบความแตกต่างใน

กลุ่มทดลอง และระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ก่อนการทดลอง หลังการทดลองและระยะติดตามผล ในด้านทัศนคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงต่อการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ความตั้งใจที่จะไม่สูบบุหรี่ และการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

สมมติฐานการวิจัย

หลังได้รับโปรแกรมและระยะติดตามผล กลุ่มทดลองมีทัศนคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงต่อการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ความตั้งใจที่จะไม่สูบบุหรี่ และการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่สูงกว่าก่อนทดลองและสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ

เขียนความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษาเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยได้ดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

ชนิดของการวิจัย เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (quasi-experimental research) แบบสองกลุ่มวัดผลก่อนทดลองหลังทดลองและระยะติดตามผล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักเรียนอาชีวศึกษาเพศชาย อายุ 15-18 ปี ที่ศึกษาในสถาบันอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี

กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 58 คน เลือกแบบเจาะจง โดยเป็นผู้ที่มีความเสี่ยงต่อการเริ่มต้นสูบบุหรี่ ผู้ที่ไม่เคยสูบบุหรี่ แต่มีความเสี่ยงต่อการสูบบุหรี่ซึ่งประเมินโดยใช้จากแบบคัดกรองความเสี่ยงเริ่มต้นสูบบุหรี่หน้าใหม่ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยหากพบว่านักเรียนไม่มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในระยะเวลาที่ผ่านมาและปัจจุบัน แต่มีเพื่อนสนิทในกลุ่มเดียวกันหรือสมาชิกในครอบครัวที่อาศัยอยู่บ้านหลังเดียวกันสูบบุหรี่ และมีความรู้สึกลอยๆอยากสูบบุหรี่ จะแปลผลว่านักเรียนมีความเสี่ยงต่อการเริ่มต้นสูบบุหรี่

ขนาดตัวอย่างได้จากงานวิจัยที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน (ธีรพล หล่อประดิษฐ์, 2559) ซึ่งใช้ขนาดอิทธิพล (Effect size) = 0.80 มาเปิดตาราง Polit และ Hungler (1999) โดยกำหนดให้ Alpha เท่ากับ 0.05, power เท่ากับ 0.8 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 26 คน

เครื่องมือวิจัย

1. โปรแกรมป้องกันนักสูบบุหรี่หน้าใหม่ ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนของ Ajzen (2005) ประกอบด้วย ทศนคติต่อพฤติกรรมโดยให้ความรู้พิษภัยบุหรี่ ชมวิดีโอทัศน์ อภิปรายกลุ่ม จัดทำใบงานการคัดลอกตามกลุ่มอ้างอิงโดยจัดทำแผนผังความคิดเกี่ยวกับพ่อแม่ ชมวิดีโอทัศน์เกี่ยวกับเพื่อน และแบบอย่างดาราที่ไม่สูบบุหรี่ การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมโดยการให้ความรู้วิธีการปฏิเสธการสูบบุหรี่ ชมวิดีโอทัศน์ฝึกทักษะปฏิเสธโดยการแสดงบทบาทสมมติ และความตั้งใจที่จะกระทำพฤติกรรมโดยการสัญญาพร้อมกัน

2. แบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาจากการทบทวน

วรรณกรรม มี 6 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 **คุณลักษณะส่วนบุคคลและการรับรู้คุณลักษณะของโรงเรียน** จำนวน 16 ข้อ

ส่วนที่ 2 **ทัศนคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่** จำนวน 10 ข้อ ใช้มาตราประมาณค่า 4 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง กำหนดคะแนน 4-1 ตามลำดับ

ส่วนที่ 3 **การคัดลอกตามกลุ่มอ้างอิงต่อการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่** จำนวน 5 ข้อ ใช้มาตราประมาณค่า 4 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ส่วนที่ 4 **การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่** จำนวน 10 ข้อ ใช้มาตราประมาณค่า 4 ระดับ คือ เป็นไปได้ที่สุด เป็นไปได้ เป็นไปได้น้อย และเป็นไปไม่ได้เลย

ส่วนที่ 5 **ความตั้งใจที่จะไม่สูบบุหรี่** จำนวน 5 ข้อ ใช้มาตราประมาณค่า 4 ระดับ คือ มากที่สุด มาก น้อย และน้อยที่สุด

ส่วนที่ 6 **การปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่** จำนวน 10 ข้อ ใช้มาตราประมาณค่า 4 ระดับ คือ ปฏิบัติเป็นประจำ ปฏิบัติบ่อยครั้ง ปฏิบัตินาน ๆ ครั้ง และไม่ปฏิบัติเลย

ส่วนที่ 2-6 กำหนดคะแนน 4-1 ตามลำดับ

คุณภาพของเครื่องมือวิจัย ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถามโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้ค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity index [CVI]) เท่ากับ 0.9-1.0 และนำไปทดลองใช้กับนักเรียนอาชีวศึกษาที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน หาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้เท่ากับ 0.79-0.90

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ระยะเวลาของโปรแกรม 6 สัปดาห์ ตั้งแต่เดือน มีนาคม-เมษายน พ.ศ. 2564 และ

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้
 สัปดาห์ที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูลก่อนทดลอง และ
 กิจกรรมปรับทัศนคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ทั้ง
 บุหรี่มีควันและบุหรี่ไฟฟ้า ให้ความรู้พิษภัยบุหรี่ ชมวิดีโอ
 อภิปรายกลุ่ม จัดทำใบงาน

สัปดาห์ที่ 2 กิจกรรมส่งเสริมการคล้อยตามกลุ่ม
 อ้างอิงต่อการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ทั้ง
 บุหรี่มีควันและบุหรี่ไฟฟ้า จัดทำแผนผังความคิดในหัวข้อ
 “ทำไมพ่อแม่ไม่ชอบให้สูบบุหรี่?” วิดีทัศน์เกี่ยวกับเพื่อน
 และแบบอย่างดาราที่ไม่สูบบุหรี่ หลังจากนั้นอภิปรายกลุ่ม
 เพื่อสร้างแรงจูงใจให้เกิดการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในการ
 ปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

สัปดาห์ที่ 3 กิจกรรมพัฒนาทักษะการรับรู้ความ
 สามารถในการควบคุมพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ โดย
 การให้ความรู้วิธีการปฏิเสธการสูบบุหรี่ ชมวิดีโอ
 ฝึกทักษะปฏิเสธโดยการแสดงบทบาทสมมติ และกิจกรรม
 ส่งเสริมความตั้งใจที่จะไม่สูบบุหรี่ โดยการสัญญาร่วมกัน

ในทุกวันเสาร์ของสัปดาห์ที่ 1-3 ระหว่างดำเนิน
 กิจกรรมมีการให้ความรู้เกี่ยวกับบุหรี่มีควันและบุหรี่ไฟฟ้า
 ทักษะป้องกันการสูบบุหรี่ การให้คำปรึกษารายกลุ่มผ่าน
 ทางแอปพลิเคชันไลน์กลุ่ม

เก็บรวบรวมข้อมูลหลังทดลองสัปดาห์ที่ 4 และ
 ระยะเวลาติดตามผลในสัปดาห์ที่ 6

กลุ่มเปรียบเทียบ ระหว่างทำการทดลองกลุ่ม
 เปรียบเทียบได้รับการสอนตามระบบปกติจากทางโรงเรียน
 ซึ่งได้รับการเรียนการสอนเรื่องบุหรี่ตามที่หลักสูตรกระทรวง
 ศึกษาธิการได้กำหนดไว้

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง โครงการวิจัย
 ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยจากคณะกรรมการ
 จริยธรรมในมนุษย์ เอกสารรับรองจริยธรรมเลขที่ MUPH
 2020-167 ลงวันที่ 10 มีนาคม 2564 และได้รับอนุญาตให้
 เก็บข้อมูลจากผู้บริหารของวิทยาลัยอาชีวศึกษา ผู้วิจัย
 เข้าชี้แจงให้กลุ่มตัวอย่างทราบถึงสิทธิในการตอบรับการ

เข้าร่วมศึกษาหรือการปฏิเสธเข้าร่วม ซึ่งกลุ่มตัวอย่างต้อง
 ได้รับการยินยอมให้เข้าร่วมการศึกษาจากผู้ปกครอง

การวิเคราะห์ข้อมูล อธิบายคุณลักษณะส่วน
 บุคคลและการรับรู้คุณลักษณะของโรงเรียน โดยใช้สถิติ
 Chi-square test, Fisher's Exact test, และIndependent
 t-test เปรียบเทียบความแตกต่างในกลุ่มทดลองและกลุ่ม
 เปรียบเทียบ ในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลอง
 และระยะติดตามผลโดยใช้ Repeated Measures ANOVA
 และ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ด้วยวิธี Bonferroni
 และเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ
 ก่อนทดลอง หลังทดลอง และระยะติดตามผลโดยใช้
 Independent t-test

ผลการวิจัย

**1. ข้อมูลส่วนบุคคลและการรับรู้คุณลักษณะ
 ของโรงเรียน** นักเรียนอาชีวศึกษาเพศชาย กำลังศึกษา
 ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ปี 1 สาขาช่างยนต์
 ภาคเช้า ส่วนใหญ่อายุ 16 ปี กลุ่มทดลองมีรายได้เฉลี่ย
 2,879.31 บาทต่อเดือน กลุ่มเปรียบเทียบมีรายได้เฉลี่ย
 3,344.83 บาทต่อเดือน ที่มาของรายได้ กลุ่มทดลองและ
 กลุ่มเปรียบเทียบมาจากผู้ปกครอง ร้อยละ 79.3 และ
 ร้อยละ 82.8 ตามลำดับ พักอาศัยอยู่ที่บ้าน ร้อยละ 89.7
 และร้อยละ 93.1 ตามลำดับ และส่วนใหญ่พักอาศัยอยู่
 กับครอบครัว ร้อยละ 96.6 และ ร้อยละ 93.1 ตามลำดับ
 กลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบมีรายได้ต่อเดือน
 แตกต่างกัน ($p < .05$) แต่มี อายุ ที่มาของรายได้ ลักษณะ
 ที่พักอาศัย ที่พักอาศัย และการรับรู้คุณลักษณะโรงเรียน
 ไม่แตกต่างกัน

2. ผลของโปรแกรมป้องกันนักสูบบุหรี่หน้าใหม่ ใน
 นักเรียนอาชีวศึกษา มีดังนี้

2.1 กลุ่มทดลองมีทัศนคติต่อพฤติกรรมป้องกันการ
 การสูบบุหรี่ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงต่อการปฏิบัติ
 พฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ การรับรู้ความสามารถในการ

ควบคุมพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ความตั้งใจที่จะไม่สูบบุหรี่ แตกต่างจากกลุ่มเปรียบเทียบ แต่มีการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ไม่แตกต่างกัน การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างระยะเวลา พบว่า ทักษะคิดต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ และความตั้งใจที่จะไม่สูบบุหรี่

มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงต่อการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ และการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ไม่แตกต่างกัน (ตาราง 1)

ตาราง 1 เปรียบเทียบตัวแปรที่ศึกษาระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ และระหว่าง ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล โดยใช้ Repeated Measures ANOVA (n = 58)

ตัวแปร / แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p-value
ทัศนคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่					
ระหว่างกลุ่ม	524.161	1	524.161	17.952	.001
ภายในกลุ่ม เวลา	98.356	2	49.178	7.637	.001
ปฏิสัมพันธ์ของกลุ่ม*เวลา	253.115	2	126.557	19.654	.000
การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงต่อการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่					
ระหว่างกลุ่ม	92.695	1	92.695	7.934	.007
ภายในกลุ่ม เวลา	15.494	2	7.747	1.060	.350
ปฏิสัมพันธ์ของกลุ่ม*เวลา	40.322	2	20.161	2.760	.068
การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่					
ระหว่างกลุ่ม	473.385	1	473.385	19.043	.000
ภายในกลุ่ม เวลา	30.207	2	15.103	.503	.606
ปฏิสัมพันธ์ของกลุ่ม*เวลา	52.736	2	26.368	.878	.418
ความตั้งใจที่จะไม่สูบบุหรี่					
ระหว่างกลุ่ม	676.144	1	676.144	29.799	.000
ภายในกลุ่ม เวลา	106.563	2	53.282	38.486	.000
ปฏิสัมพันธ์ของกลุ่ม*เวลา	197.046	2	98.523	71.164	.000
การปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่					
ระหว่างกลุ่ม	4.506	1	4.506	.129	.720
ภายในกลุ่ม เวลา	60.138	2	30.069	1.231	.296
ปฏิสัมพันธ์ของกลุ่ม*เวลา	56.322	2	28.161	1.153	.320

2.2 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของตัวแปรที่ศึกษาระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มเปรียบเทียบ ในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลองและติดตามผลพบว่า ก่อนการทดลอง ทั้งสองกลุ่มมีค่าตัวแปรที่ศึกษาทั้ง 4 ตัวแปรไม่แตกต่างกัน ในระยะหลังการทดลองและติดตามผล กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยของทัศนคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ($t = 3.842; 5.707$) การคล้อย

ตามกลุ่มอ้างอิงต่อการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ($t = 2.927; 2.299$) การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ($t = 3.054; 3.264$) และความตั้งใจที่จะไม่สูบบุหรี่ ($t = 6.215; 8.325$) สูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ตาราง 2)

ตาราง 2 เปรียบเทียบตัวแปรที่ศึกษา ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และติดตามผล โดยใช้ independent t-test ($n = 58$)

ตัวแปร/ระยะ	กลุ่มทดลอง		กลุ่มเปรียบเทียบ		t	p-value
	(n=29)		(n=29)			
	M	SD	M	SD		
ทัศนคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่						
ก่อนการทดลอง	25.31	4.06	24.90	4.06	0.476	.637
หลังการทดลอง	26.97	3.11	23.28	4.13	3.842	.000
ระยะติดตามผล	29.86	2.33	23.55	4.35	5.707	.000
การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงต่อการปฏิบัติ						
พฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่						
ก่อนการทดลอง	15.55	3.11	15.45	2.75	0.155	.877
หลังการทดลอง	16.17	2.35	13.93	3.35	2.927	.005
ระยะติดตามผล	16.79	2.29	14.76	3.70	2.299	.025
การรับรู้ความสามารถในการควบคุม						
พฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่						
ก่อนการทดลอง	31.76	6.27	29.86	5.77	1.198	.236
หลังการทดลอง	33.21	5.55	28.62	5.87	3.054	.003
ระยะติดตามผล	33.45	4.17	30.03	5.78	3.264	.002
ความตั้งใจที่จะไม่สูบบุหรี่						
ก่อนการทดลอง	14.00	2.68	12.97	3.39	1.287	.204
หลังการทดลอง	17.03	2.45	12.31	3.27	6.215	.000
ระยะติดตามผล	18.41	1.84	12.34	2.46	8.325	.000

2.3 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ของทัศนคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ และความตั้งใจที่จะไม่สูบบุหรี่ระหว่างระยะเวลาในกลุ่มทดลอง และกลุ่มเปรียบเทียบ พบว่า กลุ่มทดลองมีทัศนคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ และความตั้งใจที่จะไม่สูบบุหรี่หลังการทดลอง และติดตามผล

สูงกว่าก่อนการทดลอง และระยะติดตามผลสูงกว่าหลังการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนกลุ่มเปรียบเทียบมีทัศนคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ และความตั้งใจที่จะไม่สูบบุหรี่ไม่แตกต่างกันในทั้ง 3 คู่ของระยะเวลา (ตาราง 3)

ตาราง 3 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ของทัศนคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ และความตั้งใจที่จะไม่สูบบุหรี่ระหว่างระยะเวลาในกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบโดยใช้ Bonferroni test (n = 58)

ตัวแปร / ระยะเวลา	กลุ่มทดลอง (n=29)			กลุ่มเปรียบเทียบ (n=29)		
	MD	SE	p-value	MD	SE	p-value
ทัศนคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่						
ก่อนทดลอง-หลังทดลอง	-1.655	0.514	.010	1.621	0.790	.149
ก่อนทดลอง-ติดตามผล	-4.552	0.807	.000	1.345	0.659	.152
หลังทดลอง-ติดตามผล	-2.897	0.677	.001	-0.276	0.481	1.000
ความตั้งใจที่จะไม่สูบบุหรี่						
ก่อนทดลอง-หลังทดลอง	-3.034	0.402	.000	0.655	0.259	.062
ก่อนทดลอง-ติดตามผล	-4.414	0.331	.000	0.621	0.250	.068
หลังทดลอง-ติดตามผล	-1.379	0.363	.002	-0.034	0.201	1.000

MD- Mean Different

โดยสรุปโปรแกรมป้องกันนักสูบบุหรี่หน้าใหม่ ทำให้ทัศนคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงต่อการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม และความตั้งใจที่จะไม่สูบบุหรี่สูงขึ้นทั้งในระยะหลังการทดลองและติดตามผล แต่ไม่มีผลต่อการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ของนักเรียนอาชีวศึกษาในจังหวัดปทุมธานี

การอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยโดยสรุป ได้สนับสนุนสมมติฐานการวิจัยเป็นส่วนใหญ่ และสนับสนุนทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน ที่เชื่อว่าทัศนคติมีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจ (Ajzen, 2005) ทั้งนี้เนื่องจากกิจกรรมในโปรแกรม มีการให้ความรู้พิษภัยบุหรี่ การชมวิดิทัศน์ การอภิปรายกลุ่ม กิจกรรมตามใบงาน การให้สัญญาณร่วมกัน และการให้

คำปรึกษาทางแอปพลิเคชันไลน์ สามารถปรับทัศนคติและความตั้งใจที่จะไม่สูบบุหรี่ได้ สอดคล้องกับจุลริรา จันทะมุงคุณ, ญัฐิกา ราชบุตร และสุริยา ราชบุตร (2561) ที่พบว่าหลังได้รับโปรแกรมพัฒนาศักยภาพเพื่อป้องกันการสูบบุหรี่ กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติป้องกันการสูบบุหรี่สูงกว่าก่อนทดลอง และพบว่าความตั้งใจที่จะไม่สูบบุหรี่สูงกว่าก่อนทดลอง และสอดคล้องกับ สิทธิพงษ์ วัฒนานนท์สกุล (2561) ที่พบว่าหลังได้รับโปรแกรมเชิงป้องกันการสูบบุหรี่โดยเน้นโรงเรียนเป็นฐาน กลุ่มทดลองมีทัศนคติป้องกันการสูบบุหรี่สูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ

นอกจากนี้กิจกรรมในโปรแกรม คือ จัดทำแผนผังความคิด การชมวิดีโอทัศนเรื่องเพื่อนและแบบอย่างดาราสามารถสร้างแรงจูงใจให้เกิดการคล้อยตามเพื่อให้เกิดพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ได้ สอดคล้องกับการศึกษาของ Zeidi และ Agha (2010) ที่พบว่าหลังได้รับโปรแกรมป้องกันการสูบบุหรี่ในนักเรียนมัธยมปลาย กลุ่มทดลองมีการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงที่มีพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่สูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ ในการให้ความรู้วิธีปฏิเสธการสูบบุหรี่ การฝึกทักษะปฏิเสธ พบว่าสร้างการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ได้ สอดคล้องกับธีรพล หล่อประเสริฐ (2559) ที่พบว่าหลังได้รับโปรแกรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส กลุ่มทดลองมีการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ และมีความตั้งใจที่จะไม่สูบบุหรี่สูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบซึ่งกิจกรรมในโปรแกรม ได้แก่ การสัญญา และการกระตุ้นความรู้ผ่านแอปพลิเคชันไลน์สามารถสร้างความตั้งใจที่จะไม่สูบบุหรี่ได้ สอดคล้องกับ

ปริญานูช อุทัยรัมย์, รุ่งรัตน์ ศรีสุริยเวศน์ และพรณาดอมสินธุ์ (2563) ที่พบว่าหลังได้รับโปรแกรมการระดมพลังสร้างสรรค์ชุมชนความตั้งใจที่จะไม่สูบบุหรี่ของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ

การปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ พบว่าไม่แตกต่างกัน ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ และระหว่างระยะเวลา เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มที่ยังไม่มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ คือมีพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสมอยู่ ทำให้ไม่เห็นความเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมดังกล่าว สอดคล้องกับจิราพร สุวะมาตย์, สุรินทร์ กลัมพากร และสุนีย์ ละกำป็น (2558) ที่พบว่ากลุ่มวัยรุ่นที่เข้าร่วมโปรแกรมป้องกันการสูบบุหรี่สำหรับวัยรุ่นชายในสถานสงเคราะห์ เด็กชายมีพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่หลังได้รับโปรแกรมไม่แตกต่างกันในกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรเพิ่มแรงจูงใจนักเรียนอาชีวศึกษาในการป้องกันการสูบบุหรี่ โดยนำครอบครัว กลุ่มเพื่อนเข้ามีส่วนร่วมสร้างแรงจูงใจ เพื่อให้เกิดการคล้อยตามพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่
2. ควรพัฒนาโปรแกรมป้องกันนักสูบบุหรี่หน้าใหม่ โดยเพิ่มการฝึกทักษะคิดวิเคราะห์จิตยสถานการณ์จากสื่อ ฝึกทักษะการค้นหาแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือในประเด็นการป้องกันการสูบบุหรี่เพื่อสร้างความมั่นใจในการควบคุมพฤติกรรมและปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ทั้งบุหรี่มีควันและบุหรี่ไฟฟ้า

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข กรมควบคุมโรค สำนักงานควบคุมการบริโภคยาสูบ. (2559). *ความรู้พื้นฐานและประเภทของผลิตภัณฑ์ยาสูบ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: ไนซ์ เอิร์ธ ดีไซน์.
- จิราพร สุวะมาตย์, สุรินทร์ กลัมพากร, และสุนีย์ ละกำป็น. (2558). ผลของโปรแกรมการสูบบุหรี่สำหรับวัยรุ่นชายตอนต้นในสถานสงเคราะห์. *วารสารพยาบาล*, 64(1), 1-11.
- จุลจีรา จันทะมุงคุณ, ญัฐิกา ราชบุตร, และสุริยา ราชบุตร. (2561). ผลของโปรแกรมการพัฒนาศักยภาพร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มเยาวชน ตำบลบ้านยาง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารโรงพยาบาลสกลนคร*, 21(1), 35-47.
- จิรภัทร รัตนชมภู, และณรงค์ศักดิ์ หนูสอน. (2563). การป้องกันนักสูบบุหรี่หน้าใหม่ สังคมไทยต้องเปลี่ยนแปลง. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครศรีธรรมราช*, 12(1), 13-27.
- ธีรพล หล่อประดิษฐ์. (2559). *ผลของโปรแกรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนขยายโอกาสอำเภอศรีมด จังหวัดสุโขทัย (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ตีพิมพ์)*. มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- ประกิต วาทีสาธกกิจ. (2562). *การสูบบุหรี่ของเยาวชน (รายงานวิจัย)*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- ปริญญ์ อุทัยรัตน์, รุ่งรัตน์ ศรีสุริยเวศน์, และพรนภา หอมสินธุ์. (2563). ผลของกระบวนการระดมพลังสร้างสรรค์ชุมชนต่อทัศนคติและความตั้งใจในการไม่สูบบุหรี่ของวัยรุ่นชายในสถานสงเคราะห์. *วารสารพยาบาลศาสตร์*, 43(1), 10-18.
- มหาวิทยาลัยมหิดล ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ. (2562). *รายงานสถานการณ์การบริโภคยาสูบของประเทศไทย พ.ศ.2562* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สันทัดกิจ พรินต์.
- เสาวลักษณ์ มะเหศวร, พรนภา หอมสินธุ์, และรุ่งรัตน์ ศรีสุริยเวศน์. (2561). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการทดลองสูบบุหรี่ของนักเรียนอาชีวศึกษาหญิง จังหวัดฉะเชิงเทรา. *วารสารพยาบาลสาธารณสุข*, 32(1), 31-43.
- สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล. (2561). ประสิทธิภาพของโปรแกรมเชิงป้องกันการสูบบุหรี่โดยเน้นโรงเรียนเป็นฐานที่มีผลต่อผลลัพธ์การรู้คิดเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร*, 8(1), 193-219.
- Ajzen, I. (2005). *Attitudes, personality and behavior* (2nd ed.). Berkshire, UK: Open University Press
- Polit, D. F., & Hungler, B. P. (1999). *Nursing research: Principles and methods* (6th ed.). Philadelphia: Lippincott.
- Zeidi, I. M., & Agha, A. H. (2013). Effectiveness of an education intervention based on theory of planned behavior to reduce intentions to smoke among secondary school student. *Journal of Research & Health*, 3(4), 504-513.